

Ekologie jako náboženství

Ekologie jako náboženství je název jedné z kapitol knihy **Původ tčnosti**, kterou letos vydalo nakladatelství Portál. Knížka je dílem brilantního anglického popularizátora vědy Matta Ridleyho (v loňském roce od téhož autora vyšla kniha *Červená královna*, recenzi viz ve Veronice č. 2/2000, s. 30).

Stejně jako v případě předešlé Ridleyho knihy, lze i tuto doporučit opravdu všem. Záměrem o ochranu přírody v ní nalezneme mnoho zajímavého o „životě lidském“ nejen jako jakýkoli jiný člověk obecně, ale i jako „ekolog“. (Uvozovky proto, že ekolog je vědec, odborný pracovník, který s ochranou přírody nemá nic do činění. To novinářům a laikům bohužel nebylo nikdy jasné, takže slovo ekolog již dávno ztratilo svůj význam a stalo se jen prázdným nic neřekajícím uskupením hlásek.) Právě všichni ochránci přírody by měli věnovat pozornost jedenácté kapitole *Ekologie jako náboženství*. Ta uvádí na pravou míru některé z převládajících či přímo vládnoucích mýtů týkajících se ekologické morálky, na něž je při „ekologických“ diskusích často odkazováno.

Ridley ukazuje, že mezi nejstarší z nich patří představa J. J. Rousseaua o člověku jako vznešeném divochu, kterého zkazila civilizace. Podle ní jsou jako vzor ekologické morálky, kterou bychom se my, obyvatelé ne-rozvojového světa, měli řídit, podávání příslušníci domorodých kultur. Ti údajně praktikují šetrné využívání přírodních zdrojů, které je dlouhodobě udržitelné. To zní velice hezky – ovšem jen pokud sedíte doma u televize. Jedním z mých nejtristnějších zážitků byla návštěva tropických oblastí Střední Ameriky a Sumatry. (Nejen) tam se o ekologičnosti chování domorodých obyvatel může přesvědčit každý. Tropické pralesy již dnes existují více na stránkách školních atlasů než v oblastech kolem rovníku. To ovšem není jen kvůli japonským dřevařským koncernům, jak bychom tak rádi věřili – dřevařské koncerny opravdu jen málokdy les vypalují a budují na něm banánová či rýžová políčka. Domorodý přístup k přírodě je velmi nešetrný.

Důležité je uvědomit si, že nikdy ani nebyl jiný. Jak Ridley podotýká, svědčí o tom až příliš nápadný vztah mezi příchodem člověka do nových oblastí a náhlým vymizením velkých savců v těchto územích. To zcela zjevně nesouviselo s žádnými klimatickými změnami či jinými faktory. „*Mohla snad zvířata jednoduše zajít na úbytě, nebo jsme je vyvražдили?*“ je otázka, kterou si v této souvislosti pokládá C. Tudge. Jaká je jeho odpověď? „*Ovšemže jsme je vyvražдили.*“ Jinak řečeno, nikdy nemůžeme „*znovu objevit hlubinnou, snad spirituálně založenou lásku k životu*“ původních obyvatel (R. Nelson). Jednoduše proto, že existovala pouze v našich představách. Mlhavé zdání ekologičnosti chování domorodých obyvatel není zdaleka jen důsledkem technologických omezení. To, že domorodci nevlastní motorové pily (nebo jich alespoň nemají moc), jen zpomaluje plundrování přírodních zdrojů, které bez motorových pil ovšem probíhalo také. Vůbec bych se nedivil, kdyby se ukázalo, že průměrný obyvatel zkaženého západního světa se chová více ekologicky než průměrný „*vznešený divoch*“.

Mezi další významné mýty živené médií, o kterých se Matt Ridley zmiňuje, patří představy o přírodní rovnováze či pohádky o tom, jak jsou zvířátka hodná na příslušníky svého druhu (viz Konrad Lorenz: *Takzvaná zlo*). To bohužel není pravda. Dávat jako vzor dojemné spolupráce třeba šimpanzy je záležitost velmi ošemetná.

Šimpanzi opravdu spolupracují – například při vyhubení (genocidě) sousední tlupy. Stejně tak sympatičtí delfíni běžně vyvářejí kooperativní skupinky. Díky spolupráci několika samců pak znásilňují samice, které by byly jinak nedosažitelné. Ridley uvádí i další příklady zvířecí morálky – vše nehezky, co se děje v lidské společnosti, najdeme i v přírodě, od vraždy po infanticidu. Navíc většinou u těch nejroztomilejších zvířátek.

Čtení je to neveselé. Myslím si ale, že pro ochranu přírody je přímo životně nezbytné, aby její argumenty nebyly založeny na mýtech ve stylu „*přání otcem myšlenky*“, jak tomu bohužel zatím mnohde je, ale aby vycházely z hluboké znalosti reálné situace. Jinak může sebelépe míněná snaha prosadit zájmy ochrany přírody tvrdě narazit v případě, že její odpůrci nespolehají na dávno vyvrácené mýty o ekologické morálce vznešeného divocha či sentimentální představy o tom, jak jsou na sebe zvířátka hodná.

Tomáš Grim

Josef Martiško: Ochrana dravců a sov v zemědělsky využívané krajině. Ekocentrum Brno, 1999, 226 stran, 99 Kč.

Na sklonku minulého roku vydalo Ekocentrum Brno další z řady titulů, jejichž cílem je přispět k praktické ochraně živočichů. Rozsáhlá publikace J. Martišky ucelenou formou shromažďuje základní poznatky o ochraně dravců a sov v zemědělsky využívané krajině. Za sympatický rys textu pokládám spojení odborné fundovanosti autora s rozsáhlou znalostí problematiky a s praktickým přístupem.

Úvodní kapitola knihy je věnována legislativní ochraně dravců a sov. V dalším textu autor vysvětluje mechanismus regulování populací hračboše polního v zemědělských kulturách a uvádí důvody, proč je biologická ochrana prostřednictvím dravců a sov výhodnější než ochrana chemickými. Zabývá se jednotlivými druhy našich dravců a sov, jejich způsobem života a podrobně zde rozvádí různé metody, jak jim lze pomoci – například vytvářením bezpečných hnízdních příležitostí, důslednou ochranou hnízdicích ptáků, usnadňováním lovu pomocí instalovaných berliček, prováděním ochranných opatření v zimě a ochranou v blízkosti elektrovodů a komunikací.

V publikaci se autor rovněž podělil o své mnohleté zkušenosti s vyhledáváním dravců a sov, s výrobou a rozmisťováním budek i s jejich nezbytnou kontrolou a ochranou před nejrůznějším nebezpečím: zdravotní újmou způsobenou špatně zhotovenou či špatně udržovanou buďkou, před predátory, zásahem vandalů nebo jiným nebezpečím. V textu nechybí ani zkušenosti ze zahraničí.

Velmi cenné jsou rovněž rady, jak jednat s institucemi i jednotlivci – se zemědělci, vlastníky nemovitostí, orgány ochrany přírody – a jak je lze získat pro ochranu těchto krásných a hlavně užitečných živočichů, kteří jsou nenahraditelnou součástí naší přírody.

Text doprovází řada perokreseb, které názorně ukazují způsob zhotovení a umístění různých typů budek v daném prostředí. Připojena je rovněž barevná fotografická příloha, v závěru publikace pak obsáhlý souhrn použité a doporučené literatury.

Marcela Faltýsková

Zařikání (*Linaria*)

Petr Čermáček

*u kolejí
tratí barvu
ovčích huby
jakože se rozumí
oběti
a zatím
co ti mám vykládat*

*na hrdlo lístek
s písmeny
(a vosy, to bys viděl,
co dělají s hrozny)
to je výborné lékařství
ATTO GIBBOR LÉLOM
dříve bylo dlouhé léto
letos chtělo*

Ve škole (*Herba*)

Petr Čermáček

*pohyb větří
dlouhý čas teplo
snad schválnost*

*bylinář
ráno mne bolí záda
je třeba:
opravit skříň
nářadí
a úvahy
reductio ad absurdum*

*křík
jako rak
pozpátku
pod schody*

Petr Čermáček (* 1972). Pochází z Chocně. Vystudoval lesnickou a dřevařskou fakultu Mendelovy zemědělské a lesnické univerzity v Brně. V 90. letech publikoval v řadě časopisů, v roce 1998 vyšla sbírka *Drkotání větří (Host)*. Publikované básně pochází z cyklu Botanika.

Verše Petra Čermáčka upomínají na inspiraci křesťanskou tradicí, venkovským prostředím či přírodou vůbec. Bůh zde však není únikovým ornamentem, ale skutečnou vertikálou lidského života, která není dána jednou pro vždy, ale je jí třeba stále znova hledat, ba dobývat. Tím je dáno i básníkovy vidění okolní krajiny a života jako takového: všechno se vyjevuje jako nevyslovený odkaz, oslava či modlitba k tomu, co člověka přesahuje. Výše krajiny stejně jako události přijímají tak účast na svém stvoření stejně jako tíživou odpovědnost za něj.

Miroslav Balašík